

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2021. gada 3. jūnijā

Satversmes tiesa šādā sastāvā: rīcības sēdes priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs un Anita Rodiņa,

izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 74/2021) un tā papildinājumus (reģ. Nr. L-313 un Nr. L-418),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta pirmās daļas 10. punktu un Ministru kabineta 2007. gada 27. novembra noteikumu Nr. 800 „Izmeklēšanas cietuma iekšējās kārtības noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 800) 4. pielikuma 10. punktu (turpmāk arī – apstrīdētās normas), ciktāl šajās normās kā personiskā mazgabarīta sadzīves tehnika nav ietverts dators ar interneta pieslēgumu, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 101. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam, kā arī spēkā neesošu attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju no 2021. gada 22. februāra.

2. Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta pirmās daļas 10. punkts paredz, ka apcietinātajam ir tiesības izmantot personisko mazgabarīta sadzīves tehniku – televizoru (ekrāna izmērs līdz 50 cm pa diagonāli) un tam pievienojamās videospēles, kā arī ledusskapi, ūdens sildāmās ierīces, radiouztvērēju (bez balss ieraksta iespējām). Kopējais individuālajā lietošanā izmantojamās sadzīves tehnikas svars nedrīkst pārsniegt 30 kilogramus.

Savukārt Noteikumu Nr. 800 4. pielikums nosaka priekšmetus un pārtikas produktus, kurus apcietinātajam ir tiesības glabāt. Šā pielikuma 10. punkts ietver mazgabarīta televizoru (ekrāna izmērs līdz 50 cm pa diagonāli), televizoram pievienojamās videospēles, mazgabarīta ledusskapi un radiouztvērēju.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtās konstitucionālās sūdzības pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18., 19.² un 19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 3. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par likuma un Ministru kabineta noteikumu normu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Pieteikuma iesniedzējs apstrīd divu normatīvo aktu atbilstību Satversmei.

Vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos. Tomēr Satversmes tiesa ir secinājusi: ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos

gadījumos vairāku normatīvo aktu normu apstrīdēšana vienā pieteikumā ir pieļaujama arī tad, ja apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to izskatīšana vienas lietas ietvaros veicinās lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2020. gada 23. marta lēmuma par lietas Nr. 2020-19-0103 ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 47/2020 5. punktu*).

No pieteikuma ir gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros veicinātu lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma, tā papildinājumiem un tiem pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs ar Rīgas apgabaltiesas spriedumu, kas nav stājies likumīgā spēkā, notiesāts citstarp ar brīvības atņemšanas sodu un viņam noteikts drošības līdzeklis – apcietinājums. Apcietinājumā viņš lūdzis Rīgas Centrālcietuma priekšniekam atļauju izmantot datoru ar interneta pieslēgumu. Pieteikuma iesniedzēja lūgums noraidīts. Tādējādi viņam esot liegtas tiesības attālināti pildīt pašvaldības domes deputāta un priekšsēdētāja amata pienākumus. Pieteikuma iesniedzējam ar apstrīdētajām normām esot radīts Satversmes 101. panta pirmajā teikumā ietvertu tiesību piedalīties valsts un pašvaldību darbībā un pildīt valsts dienestu, kā arī 106. panta pirmajā teikumā ietvertu tiesību brīvi izvēlēties nodarbošanos aizskārums.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir

izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma, tā papildinājumiem un tiem pievienotajiem dokumentiem izriet, ka ar Rīgas Centrālcietuma priekšnieka [datums] vēstuli un vēlāk arī [datums] lēmumu Pieteikuma iesniedzējam atteikts apcietinājumā izmantot datoru ar interneta pieslēgumu. Rīgas Centrālcietuma priekšnieka [datums] lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrais teikums nosaka: „Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no dienas, kad pieņemts Rīgas Centrālcietuma priekšnieka lēmums – no [datums]. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts jau [datums]. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 101. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam. Tajās ietvertais pamattiesību ierobežojums neesot pārskatīts atbilstoši mūsdienu tehnoloģiskajām iespējām, tāpēc tas neatbilstot labas likumdošanas principam. Šā ierobežojuma leģitīmais mērķis esot novērst kārtības un drošības apdraudējumus, un šis ierobežojums esot nesamērīgs ar tā leģitīmo mērķi. Apcietinātā persona gadījumos, kad izmeklēšanas darbības jau pabeigtas un attiecībā uz personu pieņemts

spriedums, kas vēl nav stājies likumīgā spēkā, esot pielīdzināma notiesātai personai. Vienlaikus apcietinātu personu aizsargājot nevainīguma prezumpcija, tāpēc šādas personas tiesību ierobežojumi esot attaisnojami vienīgi ar mērķi nodrošināt, lai viņa neizvairās no iespējamā galīgā notiesājošā sprieduma izpildes.

Izvērtējot pamattiesību ierobežojumu atbilstību Satversmes 101. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa noskaidro, vai: 1) šāds ierobežojums ir noteikts ar likumu; 2) tam ir leģitīms mērķis; 3) tas ir samērīgs (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2006-29-0103 17.2. punktu un 2021. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2020-36-01 13. punktu*). Savukārt, vērtējot šāda ierobežojuma atbilstību samērīguma principam, Satversmes tiesa pārbauda:

1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi;

2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem;

3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2020-36-01 16. punktu*).

Lai pamatotu apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes normām, Pieteikuma iesniedzējs vairākkārt atsaucas uz Satversmes tiesas 2019. gada 24. oktobra spriedumā lietā Nr. 2018-23-03 (turpmāk – spriedums lietā Nr. 2018-23-03) izteiktajām atziņām. Tomēr šajā spriedumā tika vērtēts nevis apcietinājumā esošas personas pamattiesību ierobežojums, bet gan ar brīvības atņemšanas sodu sodītas personas tiesību turpināt studijas augstākā līmeņa izglītības iegūšanai ierobežojuma atbilstība Satversmes 112. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesa atzinusi, ka apcietinājuma kā drošības līdzekļa mērķis ir atšķirīgs no brīvības atņemšanas soda mērķa un tāpat atšķiras arī situācijas, kad tas tiek piemērots. Apcietinājuma mērķis ir nodrošināt sabiedrības un atsevišķu personu drošības aizsardzību – lai netiktu pieļauts tas, ka persona, kura tiek turēta aizdomās vai ir apsūdzēta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, nelikumīgi iejaucas kriminālprocesa gaitā, un netiktu izdarīts jauns noziedzīgs nodarījums, –

un tādējādi nodrošināt objektīvu lietas izpēti un objektīva nolēmuma pieņemšanu, kā arī vainīgās personas saukšanu pie kriminālatbildības (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 28. jūnija sprieduma lietā Nr. 2018-24-01 16. punktu*). Savukārt Krimināllikumā paredzēto sodu, tostarp brīvības atņemšanas soda, mērķis ir aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu, sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu, kā arī panākt, lai notiesātais un citas personas pildītu likumu un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 15. janvāra sprieduma lietā Nr. 2020-21-01 8.1. punktu*).

Ievērojot minēto, pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, kādēļ Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2018-23-03 izteiktās atziņas ir attiecināmas arī uz apcietinājumā esošas personas tiesību likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā un pildīt valsts dienestu, kā arī tiesību brīvi izvēlēties nodarbošanos iespējamo ierobežojumu. Tostarp pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kādēļ Satversmes tiesas sprieduma atziņas par palīgīdzekļu, tostarp personiskās datortehnikas izmantošanu ieslodzījuma vietā, lai turpinātu studijas augstākās izglītības iegūšanai, ir vienlīdz attiecināmas uz Pieteikuma iesniedzēja situāciju.

Pieteikuma iesniedzējs arī atsaucies uz citu valstu tiesisko regulējumu, norādot to, ka likumdevējs varējis pieņemt tādu regulējumu, kas ļauj apcietinātai personai darba nolūkos izmantot datoru ar interneta pieslēgumu. Tomēr Satversmes tiesa ir vairākkārt atzinusi, ka citu valstu tiesiskais regulējums, risinot atsevišķus jautājumus Latvijas tiesību sistēmā, nevar tikt piemērots tieši. Tas izriet no būtiskajām dažādu valstu tiesību sistēmu tiesiskajām, sociālajām, politiskajām, vēsturiskajām un sistēmiskajām atšķirībām (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 24.1. punktu*).

Satversmes tiesa ir arī atzinusi, ka nevainīguma prezumpcijas princips neliedz apsūdzību izvirzošajām un uzturošajām iestādēm veikt kriminālprocesuālus pasākumus un piemērot aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai kriminālprocesuālus drošības līdzekļus, tostarp apcietinājumu (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 23. decembra sprieduma lietā Nr. 2019-08-01 8. punktu*).

Apcietinājumā esošās personas drīkst pakļaut tikai tādiem pamattiesību ierobežojumiem, kas ir absolūti nepieciešami, lai nodrošinātu apcietinājuma mērķa sasniegšanu un nodrošinātu kārtību ieslodzījuma vietā (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-42-01 10. punktu*). Savukārt izmeklēšanas cietumiem, izpildot apcietinājumu, citstarp jānodrošina tiesiska un droša cietuma vide, nepieļaujot pārkāpumus un citas nekārtības. Apcietinājuma piemērošana personai ir nesaraucjami saistīta ar dažādiem personas tiesību ierobežojumiem, kas izriet no apcietinājuma būtības un ir neatņemama tā iezīme (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 28. jūnija sprieduma lietā Nr. 2018-24-01 16. punktu*). Ievērojot minētās Satversmes tiesas atziņas, pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kādēļ konkrētajā gadījumā apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums nav nepieciešams Pieteikuma iesniedzējam piemērotā apcietinājuma mērķa sasniegšanai vai ir nesamērīgs ar tā sasniegšanu.

Līdz ar to pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto un 7.¹ daļu, Satversmes tiesa

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 74/2021).

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētāja

Sanita Osipova